

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Катедра української мови імені проф. Івана Ковалика

Затверджено

на засіданні кафедри української мови
імені проф. Івана Ковалика
філологічного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка

(протокол № ____ від _____ 2021р.)

Завідувач кафедри З.О. Купчинська

СИЛАБУС

з навчальної дисципліни

“Сучасні ономастичні дослідження”,

**що викладається в межах ОПП “Середня освіта (українська мова та
література)”**

другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальності

014 “Середня освіта”.

Спеціалізація 014.01 Українська мова та література

Назва дисципліни	«Сучасні ономастичні дослідження»
Адреса викладання дисципліни	Львівський національний університет ім. Івана Франка м. Львів, вул. Університетська, 1
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Катедра української мови імені професора Івана Ковалика
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 03 Гуманітарні науки. Спеціальність 014 Середня освіта. Спеціалізація 014.01 Українська мова та література
Викладачі дисципліни	Сокіл-Клепар Н. В., кандидат філологічних наук, доцент.
Контактна інформація викладачів	nataliya.sokil-klepar@lnu.edu.ua https://philology.lnu.edu.ua/employee/sokil-natalija Головний корпус ЛНУ ім. Івана Франка, каб. 234 м. Львів, вул. Університетська, 1
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації в день проведення дисципліни за попередньою домовленістю. Он-лайн консультації за попередньою домовленістю. Для погодження часу он-лайн консультації слід писати на електронну пошту викладача.
Сторінка дисципліни	https://philology.lnu.edu.ua/course/suchasni-onomastychni-doslidzhennya
Інформація про дисципліну	Дисципліна «Сучасні ономастичні дослідження» є вибірковою дисципліною зі спеціальності 014 «Середня освіта» спеціалізації 014.01 Українська мова та література для освітньої програми «Середня освіта (українська мова та література)». Ця дисципліна викладається в 1 семестрі в обсязі 4 кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація дисципліни	Курс передбачений для студентів-магістрів першого року навчання. Як важлива складова навчальної програми цей курс ознайомлює студентів із власними назвами – фрагментом лексичної системи мови. Оними розглядають у контексті лінгвістики, однак вони є цікавими також і для немовознавчих дисциплін, скажімо, історії, географії, соціології, антропології, етнографії, археології, живопису. Об'єкт ономастичних досліджень – широкий спектр найменувань осіб, територіальних, водних, космічних локусів, предметів побуту, духовних надбань та ін. Навчальна дисципліна передбачає вироблення у студентів уявлення про оніми як важливі елементи національної ідентичности.

<p>Мета та цілі дисципліни</p>	<p>Мета курсу – допомогти студентам з’ясувати особливості власних назв у лексичному багатстві мови; простежити закономірності розвитку та функціонування онімів у мові й мовленні; зрозуміти роль власних назв у гуманітарній та суспільній парадигмах; відтворити онімне багатство українського народу в контексті світового надбання.</p> <p>Курс «Сучасні ономастичні дослідження» має загальнотеоретичні та практичні цілі.</p> <p>Загальнотеоретичні цілі курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зрозуміти проблеми онімної термінології; • осмислити головні процеси виникнення, формування та розвитку пропріативів; • бачити зв’язки, відмінності між онімами та апелятивами. <p>Практичні цілі курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • засвоїти принципи розрізнення онімів та апелятивів на основі їхніх функцій; • розуміти традиції іменування українців; • вміти правильно тлумачити топоніми, гідроніми, ороніми, уникаючи псевдотеорій; • виробити вміння фіксувати, систематизувати й аналізувати пропріативи.
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Рекомендована література</p> <p><i>Основна:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Карпенко О. Ю. Проблематика когнітивної ономастики: монографія. Одеса: Астропринт, 2006. 2. Кравченко Л. Українська ономастика: антропоніміка: навчальний посібник. Київ, 2014. 3. Львівська ономастична школа: хрестоматія [відп. ред. Купчинська З. О.]. Львів, 2019. 4. Скляренко О., Скляренко О. Типологічна ономастика : [монографія] : у 5 кн. Книга 1: Лексико-семантичні особливості онімного простору. Одеса: Астропринт, 2012; Книга 2: Ономастичний словотвір у типологічному ракурсі. Одеса: Астропринт, 2015. 5. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: монографія. Хмельницький: Авіст, 2008. <p><i>Додаткова:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Купчинська З. Стратиграфія архаїчної ойконімії України: монографія. Львів, 2016. 7. Ономастика України та етногенез східних слов’ян / [відп. ред. І. М. Железняк]. Київ, 1998. 8. Пахомова С. Еволюція антропонімних формул у слов’янських мовах. Ужгород, 2012. 9. Фаріон І. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX ст. (з етимологічним словником). Львів: Літопис, 2001. 10. Франко І. Причинки до української ономастики // Науковий збірник, присв. проф. М. Грушевському. – Львів, 1906. – С. 185–218.

	<p>11. Юрків М. М. Гідронімно-ойконімний паралелізм в українській ономастиці (на матеріалі ономастикону Західної України). Тернопіль, 1999.</p> <p>12. Górniewicz H. Wstęp do onomastyki. Gdańsk, 1988.</p> <p>13. Langendonck W.V. Theory and Typology of Proper Names. Berlin 2007.</p> <p>14. Marcato C. Nomi di persona, nomi di luogo. Introduzione all'onomastica italiana. Bologna, 2009.</p> <p>15. Namenforschung - Name Studies - Les Noms Propres : Ein Internationales Handbuch Zur Onomastik – An International Handbook of Onomastics – Manuel International D'Onomastique, by Eichler E. et al., III vols., Berlin 1995, 1996.</p> <p>16. Onomastic terminology, [in]: electronic resource (access – 01.11.2012). URL: https://icosweb.net/publications/onomastic-terminology/</p> <p>17. Šramek R. Úvod do všeobecné onomastiky. Brno, 1999.</p> <p>18. Valentine T., Brennen T., Bredart S. The Cognitive Psychology of Proper Names. Lnd., 1996.</p>
Тривалість курсу	Один семестр (1)
Обсяг курсу	Загальний обсяг – 105 годин, у т. ч. 16 годин лекційних, 16 годин практичних занять і 73 години самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>Студенти повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основні ознаки онімів; • види власних назв і закономірності їхнього творення; • теоретичні засади вивчення та методи дослідження онімів; • новітні та традиційні підходи вивчення пропріативів у загальноєвропейському науковому континуумі загалом та українському зокрема; • діяльність головних ономастичних осередків, шкіл, видавничих ресурсів тощо; • основні етапи становлення та розвитку українських ономастичних студій; • традиції іменування людей в українській та світовій культурах; • особливості формування сільського та міського топонімного просторів; • умови формування та способи реалізації в мовознавстві інших видів власних найменувань (ергонімів, космонімів, зоонімів, хрематонімів); <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виокремлювати оніми в лексичному складі мови; • розрізняти функції онімів та апелятивів; • зібрати онімний матеріал (мікротопоніми, антропоніми, ергоніми та ін.) з невеликої території, скажімо, одного населеного пункту, кількох вулиць; • здійснювати комплексний аналіз онімів (твірна база, структурно-словотвірні та парадигматичні особливості, етимологічні моменти, функціональний аспект); • визначати роль і місце пропріативів у пізнанні мовної картини світу, культури народів.
Ключові слова	Ономастика, власна назва, типологічна ономастика, когнітивна

	ономастика, соціономастика, літературна ономастика, фольклорна ономастика, антропонім, андронім, патронім, топонім, мікротопонім, ергонім, зоонім, ідеонім, прагматонім.
Формат курсу	Очний
Теми	* СХЕМА КУРСУ
Підсумковий контроль, форма	Іспит
Пререквізити	Базові знання з сучасної української літературної мови, історичної граматики української мови, історії української літератури, історії фольклористики, загального мовознавства.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	На заняттях буде застосовано традиційні й інноваційні методи викладання, а саме: пояснювально-ілюстративний, евристичний, репродуктивний, дослідницький. Заплановане створення проєкту, написання есе, презентації, онлайн-тестування та ін.
Необхідне обладнання	Проектор, планшет або ноутбук
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються так:</p> <ul style="list-style-type: none"> • практичні/самостійні/есе: 20% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 20; • контрольні заміри (модулі): 30% семестрової оцінки; максимальна кількість балів – 30; • іспит: 50% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів – 50. <p>Підсумкова максимальна кількість балів – 100.</p> <p>Академічна доброчесність: очікується, що роботи студентів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність покликань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в роботі студента, незалежно від масштабів плагіату чи обману, є підставою для того, щоб викладач її не зарахував. Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх термінів, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. Література. Усю літературу, яку студенти не зможуть знайти самостійно, надає викладач винятково в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студентів заохочують до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані за виконання відповідних видів робіт. При цьому обов'язково враховується присутність на занятті та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом та іншими мобільними пристроями під час занять з метою, не</p>

	пов'язаною з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.
Питання до екзамену (чи питання на контрольні роботи)	<p>Ономастика як наука. Зв'язки з лінгвістичними та нелінгвістичними дисциплінами.</p> <p>Структурні складові ономастики.</p> <p>Проблемні питання ономастичної термінології.</p> <p>Місце та роль української ономастики в загальноєвропейському науковому континуумі.</p> <p>Історія української ономастики.</p> <p>Збір, систематизація українських власних назв у ХІХ ст. як підгрунтя ономастичних студій.</p> <p>Ономастика на початку ХХ ст. Історія питання.</p> <p>Розвиток ономастики як науки у другій половині ХХ ст.</p> <p>Ономастика наприкінці ХХ на початку ХХІ ст. Історія питання.</p> <p>Поняття семантики у власних назвах.</p> <p>Явище онімізації апелятивів та апелятивізації онімів.</p> <p>Методи дослідження власних назв.</p> <p>Когнітивна ономастика. Проблеми. Дослідники.</p> <p>Типологічна ономастика. Проблеми. Дослідники.</p> <p>Соціоономастика. Проблеми. Дослідники.</p> <p>Проблеми екології онімного простору.</p> <p>Антропоніміка як наука про власні особові імена.</p> <p>Традиції іменування в українській та світовій культурах.</p> <p>Історія формування іменної та прізвищевої систем українців.</p> <p>Основні семантичні групи українських прізвищ.</p> <p>Словотвірні типи українських прізвищ.</p> <p>Віртуальна антропонімія. Особливості творення. Дослідники.</p> <p>Ергоніміка. Сучасний стан дослідження.</p> <p>Топоніміка як наука. Дослідники.</p> <p>Гідроніміка як наука. Дослідники.</p> <p>Сучасний стан вивчення космонімів, зоонімів, ергонімів та інших видів власних назв.</p>
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

СХЕМА КУРСУ

Тиж. / дата / год.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття) (лекція, самостійна, дискусія, групова робота)	Література. Ресурси в інтернеті	Завдання, год	Термін виконання
	МОДУЛЬ І				
1 т. 2 год.	Ономастика як лінгвістична дисципліна. Термінна система. Основні класифікації пропріальної лексики. Ономастичні осередки, здобутки.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012.		
2т. 2 год.	Структурування онімного простору. Основні класифікації.	практичне заняття	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012.	*Усі практичні завдання подано в електронному форматі на платформі Moodle https://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=1790	2 т.
3 т. 2 год.	Апелятив vs онім: межі взаємопереходу. Поняття семантики власних назв.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012.		

4 т. 2 год.	Онімна й апелятивна номінація: спільне й відмінне. Семантика власних назв.	практичне заняття	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012.		4 т.
5 т. 2 год.	Новітні підходи до вивчення пропріативів. Історико-методологічне підґрунтя ономастичних студій.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012.		
6 т. 2 год.	Методи й способи дослідження онімів. Традиційні та новітні підходи до вивчення власних назв.	практичне заняття	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. – Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012.		6 т.
	МОДУЛЬ II				
7 т. 2 год.	Антропоніміка – наука про власні особові імена. Традиції іменування та мода на імена.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012. Кравченко Л. Українська ономастика: антропоніміка: навчальний посібник. Київ, 2014.		

8 т. 2 год.	Традиції іменування українців та мода на імена.	практичне заняття	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012.		8 т.
9 т. 2 год.	Ім'я, прізвище, прізвисько, нікнейм – ідентифікатори особи в сучасному суспільстві. Парадигматично-правописні особливості українських та іншомовних антропонімів.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012. Кравченко Л. Українська ономастика: антропоніміка: навчальний посібник. Київ, 2014.		
10 т. 2 год.	Особливості творення імен, прізвищ, прізвиस्क, нікнеймів. Парадигматично-правописні особливості українських та іншомовних антропонімів.	практичне заняття	Український правопис (2019). [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/ukrayinskij-pravopis-2019 Кравченко Л. Українська ономастика: антропоніміка: навчальний посібник. Київ, 2014.		10 т.
	МОДУЛЬ III				
11 т. 2 год.	Особливості та структурування топонімного простору.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012.		

12 т. 2 год.	Деталізація топонімного простору – основа людського існування.	практичне заняття	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012.		12 т.
13 т. 2 год.	Гідроніми як джерело збереження архаїчної лексики. Назви водойм – виразники етнокультурної інформації та міжкультурної комунікації.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012.		
14 т. 2 год.	Гідроніми – виразники етнокультурної інформації та міжкультурної комунікації.	практичне заняття	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012.		14 т.
15 т. 2 год.	Специфіка та вивченість космонімону, зоонімону, ергонімону в сьогоденні.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012.		
16 т. 2 год.	Аналіз сучасного стану вивчення космонімів, зоонімів, ергонімів та інших видів власних назв.	практичне заняття	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012.		16 т.